

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 26 του Μάου 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 191

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. 'Επιστήμη πρωτομάθητη—'Αδρόπινος Μηχανισμός (συνέχεια).
KARL DIETERICH. 'Η αναγέννηση της Νέας Ελλάδας (τέλος).

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ. Κάπου από την άψη (συνέχεια).

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΑΣ. Κουβέντες με τον άνιψό μου.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Κριτική και Γρηγόριος.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά ('Ο κ. Τανάγρας και το «Πολύ άργά» — 'Η «Σπασμένη σιάμνα»).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης. Βασιλέντης. Νίκος Καρβούνης.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα ('Ο Βρουκόλακας—Τριανταφυλλάκος και Παλλάκος—Νάπολι-στούν... τὰ γιατιά—'Ο Θόων αναγνωσματοποιημένος—Νά μᾶς δοῦνε οἱ ξένοι).

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΒΕΛΟΥΧΙ

Κορφή, πῶς ελαχάρησα τ' ἀμέτρητό σου ψῆλος !
Πουλί κι ἄν εἶμαι ἀδύναμο δίχως πλατιά φτερούγια,
Μέ συνεπῆρε ὁ πόθος μου γιά νά μέ πᾶει σέ σένα.
Και μ' εἶδαν οἱ βουνοπλαγιές τὸ κάθε μερονύχτι
Ποῦ πᾶσιζα ν' ἐντρευστῶ τὰ βράχια ἀδρασσελῶντας,
Και μ' εἶδαν τὰ διάσελα διαβάτη πλανεμένο,
Κ' οἱ λαγγαδιές μ' ἀγγάλιασαν μέ μιάν ἀγάπη ἐγκάρδια
Ψηλάθε δτα ροδόλαγαν τὰ βουερά δροσάπια.
Χίλις βολές ἀντίσκουζε τὸ βῆμα μου εἰς ῥάγες
Κι ἀπολιπόμενος στάθηκε μπρὸς σ' ἔρμα γκρεμνοτόπια.
Χίλις βολές ξεσύρθηκε τὸ κλάμα μου ἀπ' τὰ στήθη
Και τ' ἀντιλάησαν βαριά τὰ σπῆλια καὶ τὰ δάσα.
Μὰ ἡ λαύρα ποῦ μέ κένταγε γιά τ' ἀψηλὸ τ' ἀνέδα
Τὰ σωτικά κι ἂ μοῦτρωγε μοῦ ξάναθε λαχτάρες.
Καὶ πέρνα πέρνα τὰ γκρεμὰ, τίς ἄρες καὶ τὰ βράχια,
Καὶ διάβα τὰ βουνοκάμπα καὶ τὰ πυκνὰ ρουμάνια,
Ἔβαινε ἡ μέρα κ' ἡ στιγμή καὶ βρέθηκε στὸ ψῆλος,
Τὸ ψῆλος ποῦ λαχτάρησα, κορφή, τ' ἀμέτρητό σου.
Ποιὰ λάμψη μέ πλημμύρισε καὶ μοῦκλεισε τὰ μάτια
Τρανῆ, γλυκειά, πρωτόφαντη, σάν ἄστραμα πνεύματος ;
Ποῖς φῶς ἐχύθη μέσα μου καὶ μοῦδειξε τὰ βᾶθη,
Κ' ἐγνώρισά σε, ἀνέγνωρη ψυχῇ, ποῦ κλείνω ἐντός μου ;

Τότες ἀπὸ τὸ πλάι μου ἕνας ἄητος σηκώθη,
Ζυγιάστηκε ψηλὰ ψηλὰ καὶ θάμπωσε τὰ οὐράνια.
Ἐγύρισα τὰ μάτια μου κι ἀνάβλεψα τρογύρου...
Κορφή, τῆς μάννας Ρούμελης ἀκριδοθυατέρα,

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΥΚΙΑΡΑΟΠΟΥΛΟΣ

Πόσα βουνὰ σέ προσκυνᾶν καὶ τὰ κεφάλια γέρουν
Καὶ πόσοι κάμποι ἀλαργίνοι βασιλεῖσά τους σ' ἔχουν !
'Ο πόταμος ποῦ σέρνεται σ' ἀμυγδαλάς λαγγάδια
Νοιώθει γιά σένα μέσα του τρελλὸ μεθύσι ἀγάπης,
Κ' ἡ θάλασσα ἡ περήφανη ἀπ' τὰ θαμπὰ τὰ μάκρη
Μ' ἀγέρηδε σέ χαιρετίζει, μέ κύματα σοῦ γνέφει.
Τῇ μέρῃ, κόσμος ἀγγελικὸ μοιάζεις ἐμπρὸς στὸν ἥλιο
Καὶ ρηγαδαίει ἀπάνου σου μιὰ θεϊκὴ γαλήνη.
Τῇ νύχτῃ μέ τὸ χιόνι σου 'πὸ μιὰ μεριά ἴσαμ' ἄλλη,
'Απλώνεσαι σέ μιὰ ἀγκαλιὰ γιά νά δεχτεῖ ὅλα τ' ἄστρα...
..Ἐδῶ, κ' οἱ πόνοι πνίγονται, σκορπίζονται κ' οἱ θλίψεις,
Πλανεύονται τὰ λογικά μέσ' τίς χαρὲς τῆς κλάσης,
Καὶ ξεπηδᾷ ἡ τρανὴ Ζωὴ ἀπὸ τὰ χίλια μέρη.
'Εδῶ, σ' ἀστήθια μου βαθιά νοιώθω καθάριο ἄγερμα,
Καὶ δὲ φωλιάζουν στὴν καρδιά θανατερὰ μαράζια.
Με' ἀγάπη τριγυρίζει με καὶ δίνει μου τὸ εἶναι.
'Αργοπεθαίνει μέσα μου καὶ ξεφυλάει τὸ δάκρυ.
Κορφή, ποῦ σ' ἀπροσέκησα μέ συντριβὴ καὶ σέβας,
Κλείσε με μέσα σ' ἄρταστο τὸ ψῆλος τὸ δικό σου,
Τῇ λευτεριά δό μου ἀδερφή, παιδί μου τὸ τραγοῦδε,
Καὶ συντροφιά τὸ σταυραγέτο. Ἀχ ! ἔλα νά μοῦ πλάσεις
Καὶ τὸ κορμί λεβέντικο, καὶ τὴν ψυχὴ λεβέντρα...

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΙΨΙΟ ΜΟΥ

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Δὲν τὸ 'χωράει ὁ νοῦς μου αὐτό.
Δὲν ἔπρεπε, λέει, νὰ φῆσιν ὁ Θὸν ὅλη τὴν περιουσία
του στὰ παιδιά του, μὰ νὰ φῆσει καὶ καὶ στὰ φιλα-
θρωπικά καταστήματα, στὸ 'Εθνος... 'Ο,τι θέλουνε
γράφουν κι αὐτὲς οἱ ἡμερίδες...

ΕΓΩ. Αὐτὴ τὴ φορὰ γράφουν ὅ,τι πρέπει
κι ὅχι ὅ,τι θέλουν.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. 'Ο,τι πρέπει; Μὰ ἡ περιου-
σία δὲν εἶναι δική μου; Δὲν ἴδρωσα νὰν τὴν κάνω;
Καὶ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα, μὰ κ' εἶναι δική μου, νὰν
τὴν κάνω ὅ,τι θέλω; Ἀκόμα νὰν τὴν πετάξω καὶ
στὴ θάλασσα;

ΕΓΩ. Βέβαια, δική σου εἶναι... ὅσο νὰν τὴν πε-
τάξεις στὴ θάλασσα, γιὰτὶ ἀπὸ κεῖ κι ὀμπρὸς εἶναι
τῆς θάλασσας κι ὅχι δική σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Δὲ σὲ καταλαβαίνω. Σὲ ρωτῶ
ἀφοῦ ὅλη μου τὴ ζωὴ δούλεψα νὰ ποχτήσω περιου-
σία, πρέπει πεθαίνοντας νὰ φῆσω τὰ παιδιά μου
φτωχὰ, στοὺς πέντε δρόμους, γιά νὰ πλουτίσω τὸ
'Εθνος ἢ τὸνα καὶ τᾶλλο φιλαθρωπικὸ κατὰστημα;

ΕΓΩ. Σὲ ρωτῶ κ' ἐγὼ τὴν περιουσία αὐτὴ πῶς
τὴν ἀπόχτηδες;

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Νά, με τὴν ἱκανότητά μου, με
τὸν κόπο μου. Δούλεψα καὶ τὴν ἀπόχτησα.

ΕΓΩ. Καλὰ αὐτὰ, μὰ θέλω νὰ μοῦ πεῖς καὶ ἄλ-
λο δηλ. τὰ χρήματα ποῦ τὰ βρήκες;

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Ποῦ τὰ βρήκα; Ποῦ ἄλλου
παρὰ ἀπὸ τὴ δουλιὰ μου; Ἐδῶσα στὸν κόσμον δου-
λιὰ καὶ πῆρα χρήματα.

ΕΓΩ. Γεῖά σου! Αὐτὸ ἤθελα νὰ μοῦ πεῖς; Ἐδῶ-
σε σὲ στὸν κόσμον, στὴν κοινωνία, στὸ 'Εθνος, δου-
λιὰ καὶ πῆρε χρήματα. Τὰ χρήματα λοιπὸν τὰ
πῆρες ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀπὸ μένα, ἀπὸ τὰ ξαδέφφια
σου, ἀπὸ τοὺς γειτόνους σου, ἀπὸ τοὺς πατριώτες
σου. Τὰ χρήματα λοιπὸν εἶναι τοῦ κόσμου, κι ὅχι
δικά σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Μὰ τοὺς τὰ κλέψα;

ΕΓΩ. 'Οχι, σοῦ τὰ δάνεισαν. Ἐπειδὴ στάθηκες
πρὸ ἱκανός, πρὸ δουλευτάρης— βλάπεις, δὲ λέω καὶ
πρὸ τυχερός ἢ πρὸ μπαγαπόντης — ἀπ' ὅλους μας,
μαζευτήκαμε ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι καὶ εἶπαμε· «Νά,
βάζουμε ὁ καθένας μας ἀπὸ μισὸ λεφτό, ἢ ἀπὸ ἕνα
κατὰ τὸ τοῦ λεφτοῦ καὶ σοῦ ἀσκηματίζουμε μιὰ περι-
ουσία ἀρκετὰ καλὴ, ποῦ νὰ μπορέσεις μ' αὐτὴ νὰ
ζήσεις πλούσια κι ἀνετα, πάντα καλύτερα ἀπὸ μᾶς.
Σὰν πεθάνεις ὅμως μὴν ξεχάσεις νὰ μᾶς γυρίσεις
ὅ,τι σοῦ δώσαμε, ἂν ὅχι μὲ τόκο, τουλάχιστο μόνο
τὸ κεφάλαιο, ἢ καὶ κατὰ λιγώτερα ἀπ' αὐτό».

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Καλὰ ἂ δὲν ἔχω παιδιά ἢ
στενοὺς συγγενῆδες. Μὰ ἂν ἔχω;

ΕΓΩ. Ἀς δούλεψουν, καθὼς δούλεψες καὶ σὺ, νὰ
κάνουνε δικά τους, ὅς γίνονται κι αὐτοὶ ἱκανοὶ νὰν
τοὺς δανείσει ὁ κόσμος, καθὼς δάνεισε καὶ σένα.
Μὰ δὲν τραβάω τόσο μακριὰ. Ἐχεις παιδιά; Τοὺς
φτάνουν οἱ τόκοι ἢ καὶ τὸ μισὸ κεφάλαιο, ἢ ἀκόμα
καὶ τὰ ἐννέα δέκατα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο; Ἄφισε ὅμως
καὶ καὶ σὲ μένα τὴν κοινωνία, καὶ μὴ μοῦ τὰ τρῶς
ὅλα ποῦ σοῦ δάνεισα. Ἡ Ζωὴ, ὅς ποῦμε, εἶναι ἕνα
ἀρχοντοσύπιτο καὶ σὺ ὁ περαστικός μουσαφίρης,

“Ερχεσθαι καὶ βρίσκετε τὸ ἀρχοντόσπιτο μὲ δρθάνοι-
χτες τίς πόρτες νὰ δὲ καλοδεχτεῖ· βρίσκετε πονοῦν
λένια στρώματα καὶ μεταξὺ πρόσκεινται· βρίσκετε
τραπέζια στρωμένα, βρίσκετε δούλους πρόθυμους νὰ
δὲ περιελάσονται· δὲ, τι τοὺς προστάξεις, σκαλίδες
πανέμορφες νὰ δὲ ξεκουράσονται στὴ χιονάτη τους
ἀγκαλιά. Τρῶς, πίνεις, ξεποσταίνεις, κόλυμπᾷς δὲ
παραδεισένια χαροκόπια, κι ὅταν εἶναι νὰ φύγεις
ξεγυμνῶνεις τὸ σπῆτι, παίρνοντας μαζί σου δὲ, τι
μπορεῖς νὰ σηκώσεις στὴ ράχη σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Εἶμαι λοιπὸν κλέφτης;

Εἶν. Κάτι χειρότερο. Εἶσαι ἀγνώμονας.

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΑΣ

Ο ΕΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο κ. Δ. Ἀσπεριώτης (Philéas Lebesgue) ἑαγλου-
θώντας στὸ «Mercure de France» τὰ «Ρωμαϊκά γράμμα-
τά» του, γράφει τὰκλῶντα (Τόμος LIX 15 τοῦ Φλεβάρη,
σελίδες 623) ὁμοιὴ παίρνοντας ἀπὸ τὴ Β' ἔκδοσιν τοῦ
«Ταξιδίου» τοῦ Ψυχάρη.

Μιά γλωσσικὴ φιλονεικία ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή
μπορεῖ νὰ φτάσῃ ὡς τὴ στάση, εἶναι βέβαια
πρᾶμα σπάνιον καὶ συναρπαστικὸ ἄμα κανεὶς τὸ
θελεῖ, ἀλλὰ καὶ λιγάκι ἐπικίνδυνον γιὰ κείνον ποὺ
θέλει νὰ πῇ ἀμερόληπτα τὴ γνώμη του. Δὲν εἶναι
εὐκολο νὰ ξεφύγῃς τὴ σύγκρουσιν, θέλεις ἀπὸ τὴ μιὰ
τὴ μιὰ μεριὰ μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, θέλεις ἀπὸ τὴν
ἄλλην μὲ κείνους ποὺ ἀντενεργοῦν· παθαίνονται βλέ-
ψεις καὶ οἱ δύο καὶ στὸν ἴδιον βαθμὸ γιὰ τὴν πι-
τυχίᾳ τους, καὶ σ' αὐτὴ βλέπουν τὴν ἐκπλήρωσιν
κάθε ἐθνικοῦ μεγαλείου. Μ' ὅλα αὐτὰ ἔχει σχημα-
τιστεῖ κάποιο κόμμα εἰρηνοφιλο, ποὺ ὁ ρόλος του
εἶναι συδυσαστικός, ἀκούει καὶ ἐκείνους, ἀκούει καὶ
τούτους, περιμένοντας νὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι γράφτῳ, ἀλλ'
αὐτὸ φανερὰ δὲν μπορεῖ νὰ παρὰ κάτι προσωρινὸν,
ἂν καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ συμπτώματα τὰ πρὸ σημα-
ντικά. Γιὰ μᾶς ποὺ ἔχουμε σκοπὸ νὰ μιλήσουμε ἐδῶ
ὄχι μόνον λογαριάζοντας τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ ὅλους
τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Mercure» ποὺ βρίσκονται
στὸν κόσμον ὁλόκληρον σκορπισμένοι, στὸ γλῆγωρον τρέ-
ξιμό μας ἀνάμεσα στὴ σύγκαιρον Ρωμαϊκὴν φιλολογία
θὰ ἀναγκάζομαστε νὰ σταματᾶμε σὲ ὅ,τι ἐθνικὸν,
ἱστορικὸν καὶ φιλοσοφικὸ φανερώναται λίγο ἢ πολὺ
καθαρὰ ἀπ' τὴν προσπάθειαν καθενὸς συγγραφεῖς ἢ
συνόλου συγγραφιδῶν.

Ἡ δευτέρη ἔκδοσιν τοῦ «Ταξιδίου» τοῦ Ψυχάρη
καὶ ἡ δημοσίευσιν στὸ Νουμᾶ τῆς Ἀπολογίας,
ποὺ χρησιμεύει, ἔτσι νὰ πούμε, σὰ συμπλήρωμά του,
μᾶς δίνει τὴν ευκαιρίαν νὰ ρίξουμε ξανά μιὰ ματιὰ
γιὰ ν' ἀγκαλιάσουμε ἐκεῖνον ποὺ θὰ ὀνομάσουμε στὴν
Ἑλλάδα ἔργο τῆς Δημοτικῆς. Σὲ τρεῖς σταθμοὺς
μποροῦμε νὰ τὸ χωρίσουμε, «Ταξίδι» — «Τέχνη» —
Βαγγελικά.

Τὸ «Ταξίδι μου», δημοσιεύτηκε πρώτη φορά,
καθὼς ξέρομε, στὰ 1888. Αὐτὸς ὁ Γύρος τῆς Ἑλ-
λάδας, εἴταν ἓνα λαμπρὸ φανέρωμα, ἓνα διαλάλη-
μα τῶν δικαιωμάτων τῆς ζωντανῆς γλώσσας· ὅλες
οἱ χάρες τῆς στὴ σειρά βαλμένες μᾶς δέχονταν φα-
νερὰ ὅτι κάθε τοῦ λόγου ἀνθισμα τῆς νεοελληνικῆς
ζωῆς πρέπει σ' αὐτὴ νὰ σκαλωθῇ. Ὁ πεζὸς λόγος,
θλακταίος ὕστερ' ἀπὸ τὴν ποίησιν. Πραγματικὰ αὐ-
τὴ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ εἶναι δικιά της μ' ὅλες τίς
ἐπισήμες ἀντιδράσεις, μ' ὅλη τὴν καταφορὰ τοῦ Πα-
νεπιστήμιου, μ' ὅλο τὸ Σοῦστο καὶ τὸ Ραγκαβῆ.
Ἄλλοι οἱ θύρες κλειστὲς ἢ μισόκλειστες. Καὶ ὁ Βα-
λαωρίτης ὁ ἴδιος, ποὺ στὰ στενὰ χρόνια τῆς ζωῆς
του σ' ἓνα γράμμα τελευταῖα δημοσιεύμενον (ὁ Λο-
γιωτατισμὸς) ἐλσεινολογοῦσε τὴν ἀδικιολόγητη μα-
νία ποῦχαν οἱ συγκαιριτεῖς του μὲ τίς λέξεις νὰ

τυραννιοῦνται, ὁ μεγάλος Βαλαωρίτης δὲ θὰ ἔγραφε
μὲ ἐφχαρίστησιν ἓνα ἄρθρον φημερίδας στὴ γλώσσα
τοῦ λαοῦ ποὺ τὰ ποιήματά του δοξάζανε. Αὐτὸ λέ-
ει πολὺ ὡραῖα ὁ Παῦλος Νιρβάνας στὴ διασκεδα-
στικώτατη καὶ διδαχτικώτατη «Γλωσσικὴ αὐτοβιο-
γραφία» «Εἶναι ἓνα εἶδος ἀριστοκρατικῆς πρόληψης
ποὺ μᾶς κυβερνάει καὶ διψοῦμε, ἡ ἀριστοκρατία τῆς
γλώσσας πολὺ διαφορετικὴ ἀπ' τὴν ἀριστοκρατία
τοῦ γένους, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πλούτου, ἀλλὰ ἀπ'
τὴν ἄλλην μεριὰ εὐκόλῃ ν' ἀποχτηθεῖ».

Ὅλη ἡ Ἀθηναϊκὴ γλωσσικὴ ἐπιτήδευσιν ἐδῶ
βρίσκεται· μοιάζει στὴν ψευτικὴ κομψότητά τῶν
τελευταίων μας κλασσικῶν ποὺ τὴν στηρίζανε στὸ νὰ
χωρίζουν αὐθαίρετα τίς βγενικὲς λέξεις ἀπ' τίς πρό-
στυχες, μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ἐδῶ δὲν ψάχνουν μόνον
στὴν καθιερωμένη γλώσσα γιὰ νὰ διαλέξουν, ἀλλὰ
τὴν ἀλλάζουν δλᾶκαιρον σὰ νὰ θέλουν νὰ τῆς ἀφαι-
ρίσουν κάθε ἀξία.

Σ' αὐτὴ τὴ σκουριασμένη ἀντίληψιν ποὺ τόσο
ἀλύπητα χτυπήθηκε ἀπὸ τοὺς περὶφηρους στίχους
τοῦ Victor Hugo

j' ai mis un bonnet rouge au vieux dictionnaire ;
plus de mot sénateur, plus de mot roturier...

ἡ δημοτικὴ ἐναντιώθηκε μὲ τὴν ὁμορφίαν ποῦχουν οἱ
ζωντανὲς λέξεις, καὶ εἶχε τὴν ἀπαίτησιν ὅτι δὲν
πρέπει νὰ χωριστεῖ ἡ Γραμματικὴ ἀπὸ τὴν Αἰσθητι-
κὴ «Ἡ Γραμματὴ, ἔλεγε τελευταῖα ὁ Κωστῆς Πα-
λαμάς σ' ἓνα γράμμα τοῦ ἱσὸν ποιητῆ Ἑρμοῦνα,
εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῆς λογικῆς, ἓνα ἀπὸ
τὰ πρόσωπα τῆς Ἀρμονίας». «Τὸ γράψιμο στὴ δη-
μοτικὴ, συμπληρώνει ὁ Ἀργύρης Ἑφταλιώτης, ξε-
πετιέται ἀπὸ μιὰ ἀνάγκη αἰσθητικὴ καὶ ἐθνικὴ
μαζί». Ὁ Ψυχάρης πᾶσι ἀκόμα μακρύτερα, μᾶς ἀ-
φαίνει νὰ νοιώσουμε ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἔχει τὴν Τέ-
χνη σκλαβωτῆ. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι ὅλας, δὲν εἶ-
ναι πολὺς καιρὸς τώρα, τὸν κατηγορήσε γιὰ ἀφα-
νιστικὸν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς «ἐλευθέρης
μιχτῆς» ὁ Παῦλος Νερβάνας στὴν «ἔρευνα» ποῦκα-
ναν τὰ Παναθηναῖα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Συμ-
πληρώνοντας τὴ σκέψιν τοῦ Καμπύση ποὺ ἔλεγε ὅτι
ἡ σχολαστικὴ τοῦ δασκάλου τοῦ σχολείου εἶναι
σὰ μιὰ ξακολούθησιν τῆς Τούρκικης σκλαβιάς, ὁ
κριτικὸς βάζει ἀγνάντια ἀπὸ τὸ σχολαστικὸν δογ-
ματισμὸ τῶν διδασκάλων τὸ δογματισμὸ τῶν ἐπανα-
στατῶν καὶ ἔχει ἀπαίτησιν νὰ χωριστεῖ ἡ ἰδέα τῆς
ὁμορφιάς, ἡ ἰδέα τῆς τέχνης, ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ γραμ-
ματικοῦ μετασχηματισμοῦ. Μὲ τῆς ἀλήθειας τὴ δύ-
ναμιν ὁ Ψυχάρης στὴν ἀρχὴ τῆς «Ἀπολογίας» πο-
λεμᾷ, παρουσιάζοντας τὰ πρὸ ἐπιστημονικὰ ἐπι-
χειρήματα, νὰ γκρεμίσῃ αὐτὴ τὴν ὀλέθρια πλάνην,
αὐτὸ ποὺ θαρρεῖ σὰν ἄξιο παιδί τῆς δασκαλικῆς ἰ-
δέας.

Ἀποδείχνει ὅτι ἡ δημοτικὴ σχολὴ δὲν κάνει τί-
ποτε ἄλλο παρὰ νὰ παίρνει ἀπὸ τὸ λαὸ τὴ γλώσσα
του καὶ τὴ γραμματικὴν του καὶ ὅτι δὲ σκοπεύει
μὲ αὐτὸ τὸ ἔργο σὲ τίποτα νὰ ἐναντιωθεῖ. Καταδι-
κάζει τοὺς πολλοὺς ξενισμοὺς τῆς καθαρῆς γλώσσας καὶ
τίς φραντσέζικες φόρμες ποὺ καὶ ἡ μιχτὴ ἀκόμη κά-
νει αὐτῶν κατάχρησιν, κατηγορεῖ τοὺς ἀντιπά-
λους του ὅτι δὲν ξέρουσιν οὔτε οἱ ἴδιοι νὰ προφέρουν
τὰ δικὰ τους φωνήεντα παρὰ τὰ προφέρουν μὲ τίς
ἀπαίτησες τῆς λαϊκῆς προσωδίας. Μ' ἓνα χιούμορ
ἀτέλειωτο μᾶς δέχνει πολλὰς σύγκρισεις ποὺ μπο-
ροῦμε νὰ κάνουμε τοῦ καθιερωμένου σχηματισμοῦ
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας μὲ τοὺς σχηματισμοὺς ποῦ-
παρνε στὸ ἀγγλικά-ἀγγλικά πῆξιμό της ἡ φραντζέ-
ζικη γραμματικὴ ἴσα μὲ τὸν XVI αἰῶνα ὅπου πῆρε
πρὸς ὀριστικὴν μορφήν. Καὶ σύγκαιρα διαλαλεῖ τὴν
ἀνάγκην ἐνὸς κανόνα ποὺ θὰ βγάλουμε καὶ θὰ πᾶ-

ροῦμε ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ τὸν ἔρωτα τῆς γλώ-
σσας.

Τὸν κανόνα αὐτὸν ἐζήτησε νὰ τὸν εἴρῃ στὴν
κοινὴ γλώσσα ψάχνοντας μέσα σ' ὅλες τίς ἀνκλογίας
καὶ φτάνοντας ὡς τίς γλωσσικὰς ἀνωμαλίας τίς πρὸ
χαρακτηριστικὰς. Οἱ δύο ἔκδοσες τοῦ «Ταξιδίου»
καὶ οἱ διόρθωσες ποῦχον στὴ δευτέρῃ μᾶς δέχονταν
τὴν εἰλικρίνεια τῆς προσπάθειας, ποὺ εἶναι εὐκολώτε-
ρο νὰ χαρακτηρίσει κανεὶς γιὰ ὑπερβολικὴν παρὰ νὰ
τὴν πάρει στὰ σοβαρὰ γιὰ λαθιασμένην. Τέτοιους λοι-
πὸν ποὺ εἶναι ὁ «Ψυχάρης» δὲν ὑπάρχει ἀμφι-
βολία ὅτι ἀγάλλει ἀγάλλει θὰ ξεπλώνεται μ' ὅση
ἐπεφύλαξιν καὶ ἐν σταματᾶνε σὲ μερικά σημεῖα τῆς
διδασκαλίας, γιὰτὶ ἂν μπορεῖ νὰ χωρίσει συζήτησιν
στὴν ὑποχρεωτικὴ ἐνωσιν Γραμματικῆς καὶ αἰσθη-
τικῆς, ξέρομε ὅμως ὅτι τὸ αἶσθημα τοῦ ὡραίου εἶναι
ἓνα τίποτε ἂν δὲν τὸ βάζεις κάθε στιγμὴ δίπλα σ' οὓς
νόμους τῆς ζωῆς. Ἡ Τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ χωριστεῖ
ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅπως ἡ
γλώσσα δὲν μπορεῖ νὰ χωριστεῖ ἀπὸ τὸ ἔθνος ποὺ
τὴ μιλάει.

Καὶ τελειώνοντας, γιὰτὶ δὲν εἶναι δουλειὰ μας
ἐδῶ νὰ τραβήξουμε πρὸς μὲν τὸ ἀγκυροσπαρμένο
αὐτὸ γλωσσικὸ ζήτημα, θὰ πούμε μονάχα ὅτι σὲ
πολλοὺς Ἑλληνας, καὶ μάλιστα ἀρκετὰ διαβασμέ-
νους, ἡ ματαιότης νὰ φαίνονται ὅτι ξέρουσιν πολ-
λὰ πράγματα, φέρνει συχνὰ τὸ ζήτημα σ' ἐς παλιὰς
εὐγένειας ποὺ ξυπνᾷ τὴν ἐθνικὴν περηφάνειαν. Αὐτὸ
εἶναι βέβαια μιὰ βυζαντινικὴ κληρονομιά, καὶ ἡ
Ἀθηναϊκὴ ἐπιτήδευσιν στὴ γλώσσα φανερὸν εἶναι ὅτι
μᾶς ἔρθε ἀπὸ τὴν Πόλιν ὕστερ' ἀπὸ τὴν Ἀνεξαρτησίαν.
Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχει κατ' εὐθείαν ρίζες στὸ λαὸν, ἡ
ἀσυναίσθητη ἐπιμονὴ τῆς μᾶς προδίδει ποὺ βρίσκε-
ται ἡ ἀληθινὴ τῆς αἰτίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰ οἱ
τεχνικὲς μᾶς μεθοδὲς ἐπιδράσαν ἀρκετὰ στοὺς Ἑλ-
ληνας γιὰ νὰ ποτιστοῦν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ τέχνη
εἶναι γιὰ τοὺς σπουδασμένους μόνον.

Τώρα μένει ἡ μιχτὴ σχολὴ νὰ συμβιβαστεῖ χω-
ρὶς δισταγμὸ μὲ τὰ συμπεράσματα ποῦχουν βγεῖ.
Ἡ δημοτικὴ γιὰ ὅ,τι εἶναι φαντασία, ὄνειρον, ποίη-
σιν ἢ δασκαλικὴ γιὰ τὴν ἐπιστήμην.

D. Asteriotis

ΠΑΡΑΜΥΘΑΚΙΑ

1

Νεράιδες βγήκαν μιὰν ἄβγην
Καὶ κόψανε λουλούδια
Κέφτης ὁ κόσμος γύμισε
Φιλιά, χαρὲς, τραγούδια.

Μὰ κακοφάνηκε πολὺ
Τοῦ Χάρου τοῦ ζηλιάρη
Κι ὅλα οἱ Νεράιδες τοῦδωσαν
Τᾶνθια τοῦ πεισματάρη.

Κι ἄνθια ἔδωκε τοὺς νεκροὺς,
Στὰ μνήματα χαρίζουν,
Τοῦ Χάρου καλοπιάσματα,
Ποὺ δάκρυα τὰ ποτίζουν.

2

Ὅμοια φέγγανε τὰστέρια
Μόσκους χύναν καὶ τραγούδια
Καὶ τοῦ πλάστη ἀπὸ τὰ χέρια
Τὰ πρωτόβγαλτα λουλούδια.

Μὰ τῆς Ἐβας ὄχι τὸ στόμα
Ὅρκοι ψεύτικοι ἀκουστήκαν
Καὶ λογῶν λογῶν χρώμα
Τᾶνθια ἔπ' τὴν νεροπὴν γυθίσαν.

Κι ἂν ἀπόμειναν σὲ μὴ ἄκρη
Λίγα λουλούδια λερωτά,
Εἶναι κείνα ποὺ μὲ δάκρυ
Στεγνὰ πότισε ἡ κυρά.

ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ